

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobce: **Ing. Z. Š.**, zastoupený Mgr. Martou Ptáčkovou, advokátkou se sídlem Výstavní 16a, Brno, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihomoravského kraje**, Žerotínovo nám. 3/5, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 7. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 – 80,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 7. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 – 80,
se ruší a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení věci

Městský úřad Znojmo, odbor výstavby, jakožto příslušný stavební úřad vydal stavební povolení ze dne 23. 2. 1998, č. j. výst 8d 1310/98-Ma, na stavbu kanalizační přípojky na pozemcích parc. č. 681, 682, 674, 707/1 a 5318 v k. ú. Znojmo-město s termínem dokončení stavby do 30. 12. 1999. Termín dokončení stavby byl následně opakovaně prodlužován, a to nakonec až do 31. 12. 2002.

Rozhodnutím ze dne 5. 2. 2003, č. j. Výst.: 22d 22769/2002-Ma Zam, byla žádost o další prodloužení lhůty zamítnuta, a to zejména z důvodu neopodstatněného prodlužování výstavby a z důvodu, že rozestavěná a nezabezpečená stavba ohrožuje bezpečnost chodců.

Dne 9. 9. 2003 provedl stavební úřad státní stavební dohled v místě budování uvedené kanalizační přípojky, během něhož dospěl k závěru, že stavba není prováděna v souladu se schválenou projektovou dokumentací, která je součástí stavebního povolení. Konkrétně nebyly podle stavebního úřadu dodrženy sklonové poměry stavby, čímž došlo i ke změně trasy podélného profilu stavby, a kanalizační přípojka je navíc oproti schválené projektové dokumentaci (dle které měla kanalizační přípojka podle tvrzení stavebního úřadu vést pod povrchem země a pod úrovní schodiště) vedena v betonovém korytu nad chodníkem a nad schodištěm.

Na základě výsledku státního stavebního dohledu stavební úřad rozhodnutím ze dne 16. 9. 2003, č. j. výst. 22d 21882/2002-Ma Zast, zastavil probíhající řízení o povolení změny stavby kanalizační přípojky před jejím dokončením, o které tehdejší stavebník (MUDr. D. F.; a do jejíchž práv posléze vstoupil žalobce - pozn. Nejvyššího správního soudu) požádal, neboť změna stavby byla již prováděna.

Následně stavební úřad zahájil podle § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) (dále jen „stavební zákon“) řízení o odstranění stavby postavené v rozporu s vydaným stavebním povolením. Stavební úřad dal tehdejšímu stavebníkovi možnost požádat si o dodatečné povolení stavby. Stavebník však tohoto práva ve stanovené lhůtě nevyužil a stavební úřad tudíž pokračoval v řízení o odstranění stavby.

Rozhodnutím ze dne 12. 1. 2004, č. j. Výst: 23d 1012559/2003-Ma Rozh, stavební úřad nařídil odstranění kanalizační přípojky, a to v celém rozsahu. Toto rozhodnutí žalovaný rozhodnutím ze dne 20. 5. 2004, č. j. JMK 12364/2004 OÚPSŘ, k odvolání tehdejšího stavebníka zrušil a věc vrátil stavebnímu úřadu k dalšímu projednání.

V té době došlo ke změně vlastnických práv a vlastníkem dotčeného rodinného domu včetně rozestavěné kanalizační přípojky se stal žalobce, s nímž bylo posléze pokračováno v řízení.

Opatřením ze dne 3. 5. 2006 oznámil stavební úřad pokračování v řízení o odstranění stavby kanalizační přípojky a svolal ústní jednání na 6. 6. 2006. Na místě samém stavební úřad zjistil, že ve stavebních pracích není pokračováno a že rozestavěné betonové koryto se nachází ve stejném stavu jako v roce 2003. Stavební úřad konstatoval, že rozestavěné koryto je v havarijním stavu, je nezabezpečené a tudíž ohrožuje bezpečnost chodců používajících obecní schodiště a že tato stavba hyzdí památkově chráněné území.

Na základě těchto skutečností vydal stavební úřad rozhodnutí ze dne 13. 9. 2006, č. j. Výst. 23d 1012559/2003-Ma Rozh, kterým nařídil žalobci provést odstranění části stavby v rozsahu cca 1/3 délky kanalizační přípojky (betonového koryta) ve spodní části

před zaústěním do kanalizace na pozemcích ve vlastnictví města Znojma postavené v rozporu se stavebním povolením.

Proti tomuto rozhodnutí se žalobce odvolal k žalovanému, který toto odvolání rozhodnutím ze dne 24. 1. 2007, č. j. JMK 160177/2006, zamítl a odvoláním napadené rozhodnutí potvrdil. Ohledně důvodnosti nařízení odstranění stavby se žalovaný ztotožnil s názory stavebního úřadu. K námitkám žalobce napadajícím stavební povolení ze dne 23. 2. 1998 žalovaný uvedl, že lhůta pro opravný prostředek proti tomuto stavebnímu povolení již uplynula a stavební řízení ve věci stavby kanalizační přípojky bylo tudíž pravomocně ukončeno. Stejně tak žalovaný odmítl i další procesní námitky žalobce.

Proti tomuto rozhodnutí žalovaného brojil žalobce žalobou ke Krajskému soudu v Brně. V samotné žalobě ze dne 20. 3. 2007 uváděl žalobce dva žalobní body: (1) že stavební povolení ze dne 23. 2. 1998 je nepřezkoumatelné; a (2) že k blíže neoznačenému řízení nebyl přizván zástupce Vodárenské akciové společnosti, a. s., jakožto provozovatel obecní kanalizační stoky, jenž s projektovou dokumentací, na jejímž podkladu bylo vydáno stavební povolení, podle žalobce nesouhlasil. V doplnění žaloby ze dne 22. 3. 2007 označeném jako „pokračování k podání v téže věci ze 20. 03. 2007“ žalobce ve značně nepřehledné a nesrozumitelné podobě uváděl další skutkové a právní okolnosti a rozšířil žalobu o další dva žalobní body. Za prvé namítal rozpor mezi schválenou a ověřenou projektovou dokumentací s tím, že projektovou dokumentaci ke stavebnímu povolení ověřila neoprávněná úřední osoba a že ji měl nejprve schválit investor. Za druhé brojil proti nesouhlasu města Znojma se zřízením věcného břemene v jeho prospěch. Dne 27. 3. 2007 podal žalobce návrh na přiznání odkladného účinku jeho žaloby, ve kterém opět polemizuje s okolnostmi vydání stavebního povolení ze dne 23. 2. 1998 a po něm následujícími skutečnostmi. Téhož dne žalobce doručil soudu již druhé doplnění žaloby označené jako „pokračování k podání v téže věci ze 20. 03. 2007, 22. 03. 2007“, jež obsahuje opět v obtížně srozumitelné podobě celkem 10 nově formulovaných žalobních bodů. V některých z nich žalobce namítá podjatost úředníků dotčených úřadů (žalobní body označené jako č. 10 a 11), další body obsahují spíše žalobcův výklad dokumentů vydaných stavebním úřadem či jeho skutkové závěry bez formulace žalobního bodu [žalobní body označené jako č. 14 (nesprávně označený jako bod č. 13), č. 6 a č. 8]. Dále žalobce brojí proti zamítnutí vyvlastnění částí přilehlých pozemků v jeho prospěch (žalobní bod označený jako č. 13), vrací se a opět napadá neschválení zřízení věcného břemene v jeho prospěch (žalobní body označené jako č. 5 a 9) a rovněž rozpor mezi schválenou a ověřenou projektovou dokumentací (žalobní bod označený jako č. 7). Konečně v žalobním bodě označeném jako č. 12 namítá, že žádost o dodatečné povolení změny stavby před dokončením nabízená stavebním úřadem je nedůvodná pro rozpor s podmínkou č. 17 ve stavebním povolení ze dne 23. 2. 1998.

Pokud jde o žalobní petit, žalobce jej ve svém druhém doplnění žaloby označeném jako „pokračování k podání v téže věci ze 20. 03. 2007, 22. 03. 2007“ formuloval ve zkratce následovně: a) zrušit výrok v napadeném rozhodnutí žalovaného; b) uznat právo žalobce nakládat odpadními vodami gravitačním způsobem do obecní stoky v ulici Koželužské; a c) prohlásit, že stavba rozestavěné kanalizační přípojky zůstává staveništem na základě podmínky č. 17 ve stavebním povolení ze dne 23. 2. 1998.

Krajský soud usnesením ze dne 28. 3. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 49, žalobce vyzval, aby ve lhůtě 15 dní doplnil svůj návrh na přiznání odkladného účinku žalobě, protože jeho návrh postrádá zdůvodnění a není ničím doložen. Na tuto výzvu reagoval žalobce doplněním svého návrhu ze dne 25. 4. 2007, nicméně krajský soud usnesením ze dne 7. 5. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 67, odkladný účinek žalobě nepřiznal.

Žalovaný podáním ze dne 11. 6. 2007 reagoval na většinu námitek žalobce. Zejména popřel veškerá procesní pochybení namítaná žalobcem. Dále dodal, že předmětem rozhodování v žalobou napadeném rozhodnutí nebylo rozhodnutí stavebního úřadu „o změně stavby před dokončením“ vedeného podle § 68 stavebního zákona, a to ani co se týká konstrukčního a polohového provedení, ani co se týká doby výstavby. Žalovaný konstatuje, že žádost žalobce spočívající v prodloužení lhůty k dokončení stavby byla zamítnuta, toto rozhodnutí bylo potvrzeno odvolacím orgánem a nabylo právní moci dne 8. 8. 2003. Správní řízení ve věci žádosti žalobce o povolení změny stavby před dokončením spočívající ve změně projektové dokumentace bylo zastaveno, toto rozhodnutí bylo rovněž potvrzeno odvolacím orgánem a nabylo právní moci dne 5. 1. 2004. Pokud jde o zákonnost původního stavebního povolení, to je podle žalovaného pro posouzení projednávané věci rovněž irelevantní, neboť ani jeden z účastníků tohoto řízení neuplatnil řádný opravný prostředek a rozhodnutí stavebního úřadu ze dne 23. 2. 1998, č. j. výst 8d 1310/98-Ma, nabylo právní moci dne 22. 3. 1998.

Usnesením ze dne 12. 6. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 69, pak krajský soud žalobce vyzval, aby ve lhůtě 15 dní doplnil svou žalobu (podání z 20. 3., 22. 3. a 27. 3. 2007) tak, aby bylo mj. zřejmé, které výroky rozhodnutí napadá, z jakých skutkových a právních důvodů považuje žalobce napadené výroky rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné a jaký výrok navrhuje. Žalobce na toto usnesení reagoval podáním ze dne 4. 7. 2007, ve kterém mj. označil napadené rozhodnutí a napadený výrok a navrhl další dokazování. Nezákonnost napadeného výroku spatřuje žalobce a) v tom, že žalovaný „schválení“ projektové dokumentace považuje za její „ověření“; b) v tom, že žalovaný neodborně a k tíži žalobce neprodloužil termín dokončení stavby; a c) že žalovaný nařídil způsob a místo napojení kanalizační přípojky na základě svých zájmů a nevýhodně pro žalobce. V části označující žalobní body pak žalobce odkazuje převážně na svá podání z 20. 3., 22. 3. a 27. 3. 2007, přičemž výrazněji doplňuje jen žalobní bod označený jako č. 1 (původně uvedený v žalobě ze dne 20. 3. 2007). Žalobce rovněž uvádí, že žalovaný žalobě porozuměl, neboť se k ní extenzivně vyjádřil. K námitce žalovaného, že nebylo podáno odvolání proti stavebnímu povolení, žalobce uvedl, že nebyl důvod se odvolávat, neboť dle jeho výkladu podmínky č. 17 obsažené ve stavebním povolení ze dne 23. 2. 1998 mělo být postupováno tak, jak učinil žalobce (tj. zapuštění přípojky pod zem bylo podle žalobce technicky možné jen mezi druhým a třetím schodišťovým zpevněním stoupání).

Krajský soud však přesto usnesením ze dne 24. 7. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 80, žalobu s odkazem na § 37 odst. 5 s. ř. s. odmítl s odůvodněním, že žalobcovo podání ze dne 20. 3. 2007 postrádá základní náležitosti žaloby podle § 71 odst. 1 písm. a) až f) s. ř. s., neboť se podle krajského soudu omezuje v podstatě jen na ohlášení žaloby. Tento nedostatek nebyl zhojen ani následujícími podáními žalobce, neboť ani ta podle krajského soudu neobsahují jakákoliv tvrzení důvodů nezákonnosti v souvislostech s právní argumentací ve vztahu k žalobou napadenému rozhodnutí. Stejně tak krajský soud

posoudil i podání ze dne 4. 7. 2007, kterým žalobce reagoval na výzvu krajského soudu k doplnění žaloby, neboť ani v tomto podání žalobce nepředložil konkrétní, jasné a srozumitelné argumenty směřující proti žalobou napadenému rozhodnutí. Svůj závěr opřel krajský soud o judikaturu Nejvyššího správního soudu a zásadu rovnosti zbraní spočívající v tom, že nekonkrétní námitky jedné strany sporu znemožňují (resp. omezují) možnost protistrany se k nim kvalifikovaně vyjádřit.

II.

Shrnutí základních argumentů uvedených v kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

Žalobce („stěžovatel“) napadl usnesení krajského soudu ze dne 24. 7. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 80, včasnou kasační stížností. V několika podáních ke kasační stížnosti namítá mj., že nemusí prokazovat nezákonnost rozhodnutí žalovaného, nýbrž jen obhájit oprávněnost své žaloby; že nebyl krajským soudem poučen do protokolu; že by Nejvyšší správní soud měl uložit krajskému soudu sepsat protokol o stavu věci, aby ji šlo zdárně přezkoumat; že princip rovnosti zbraní nelze aplikovat ve sporu mezi státem a fyzickou osobou; že projektová dokumentace není zakomponována do výroku stavebního povolení ze dne 23. 2. 1998 a že nebyla řádně ověřena; a že o možnosti požádat o bezplatné právní zastoupení byl poučen až v odmítavém rozhodnutí krajského soudu.

Poté, co si stěžovatel zvolil jako svého právního zástupce Mgr. Ptáčkovou, doplnil kasační stížnost prostřednictvím této advokátky následujícím způsobem. Upřesnil, že kasační stížnost je podána z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. (tvrzená nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí návrhu nebo o zastavení řízení), přičemž uvedl, že odvolací orgán rozhodl o zamítnutí odvolání stěžovatele, aniž by přihlédl ke všem v odvolání tvrzeným skutečnostem a dostatečně zjistil skutkový stav. Dalším důkazem, že žaloba byla schopná meritorního projednání, je podle stěžovatele skutečnost, že žalovaný byl schopen se k žalobě věcně vyjádřit. V podání ze dne 18. 2. 2008 pak stěžovatel dále rozvádí své kasační námitky a navazuje na svá předchozí podání.

III.

Právní hodnocení věci

Stěžovatel podává kasační stížnost z důvodů, z nichž ty srozumitelné a v obecné rovině přípustné se dají podřadit pod § 103 odst. 1 písm. a), b), d) a e) s. ř. s. Ovšem podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu, je-li kasační stížností napadeno usnesení o odmítnutí žaloby, přicházejí pro stěžovatele v úvahu z povahy věci pouze kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. spočívající v tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2005, č. j. 3 Azs 33/2004 - 98, publikovaný pod č. 625/2005 Sb. NSS).

III. a)

Je zřejmé, že z námitek uvedených v doplnění kasační stížnosti, které stěžovatel přiřadil k důvodům dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., je takovým důvodem dle svého obsahu

pouze námitka druhá, podle níž byla žaloba schopna meritorního projednání, přičemž důkazem toho má být skutečnost, že žalovaný byl schopen se k žalobě věcně vyjádřit. Žalovaný na tyto námitky explicitně nereagoval, nicméně Nejvyšší správní soud považuje za významné podání žalovaného ze dne 11. 6. 2007, ve kterém žalovaný reagoval na většinu námitek stěžovatele.

Z tohoto podání (jakkoliv se Nejvyšší správní soud v této fázi řízení nevyjadřuje k důvodnosti stěžovatelových námitek v žalobě) lze podle Nejvyššího správního soudu dovodit, že jádrem sporu v projednávané věci je výklad podmínky uvedené v bodě č. 17 ve stavebním povolení (rozhodnutí stavebního úřadu ze dne 23. 2. 1998, č. j. výst. 8d 1310/98-Ma; viz výše), která se týká právě vedení kanalizační přípojky po předmětném veřejném schodišti.

Právě pro rozpor stavby kanalizační přípojky se stavebním povolením zahájil stavební úřad řízení o odstranění stavby a následně (po delším procesním vývoji, který je popsán výše) vydal rozhodnutí ze dne 13. 9. 2006, č. j. výst. 23d 1012559/2003-Ma, kterým nařídil stěžovateli provést odstranění části stavby v rozsahu cca 1/3 délky kanalizační přípojky (betonového koryta) ve spodní části před zaústěním do kanalizace na pozemcích ve vlastnictví města Znojma, jež má být postavena v rozporu se stavebním povolením.

Tuto námitku ostatně stěžovatel opakovaně v žalobě a ve svých následujících podáních explicitně zmínil (byť značně neobratně) a žalovaný na tutéž námitku ve svém podání ze dne 11. 6. 2007 reagoval. Stěžovatel rozpor s bodem č. 17 ve stavebním povolení naznačuje již v bodě III. odst. 2 žaloby ze dne 20. 3. 2007, nicméně zcela explicitně jej namítá ve druhém doplnění žaloby ze dne 27. 3. 2007 označeném jako „pokračování k podání v téže věci ze 20. 03. 2007, 22. 03. 2007“, a to v žalobním bodě označeném jako č. VI.12 (ve spojení s bodem VI.11 v témže podání), kde uvádí, že žádost o dodatečné povolení změny stavby před dokončením nabízená stavebním úřadem je nedůvodná pro rozpor s podmínkou č. 17 ve stavebním povolení ze dne 23. 2. 1998 (č. l. 11 - 12). Tutéž námitku v mírně pozměněné podobě stěžovatel uvádí v podání ze dne 4. 7. 2007, kterým reagoval na výzvu soudu ze dne 12. 6. 2007, a to konkrétně v bodě XIII. a) a v bodě XIX., v němž k námitce žalovaného, že nepodal odvolání proti stavebnímu povolení, stěžovatel uvedl, že neměl důvod se odvolávat, neboť dle jeho výkladu podmínky č. 17 obsažené ve stavebním povolení ze dne 23. 2. 1998 mělo být postupováno tak, jak učinil stěžovatel.

Nejvyšší správní soud je toho názoru, že námitka brojící proti závěru stavebního úřadu a žalovaného, že stavba kanalizační přípojky je v rozporu se stavebním povolením (v části, jíž se týká podmínka č. 17), je dostatečně konkrétní a srozumitelná, aby mohla být meritorně projednána. Tato námitka bezpochybně směřuje proti žalobou napadenému rozhodnutí a navíc může být velmi podstatná pro výsledek projednávané věci.

Nejvyšší správní soud tudíž shledal usnesení krajského soudu, kterým byla odmítnuta žaloba podle § 37 odst. 5 s. ř. s. s odůvodněním, že stěžovatelova podání postrádají základní náležitosti žaloby podle § 71 odst. 1 písm. a) až f) s. ř. s., nezákonným.

III. b)

Za přípustnou kasační námitku směřující k důvodům odmítnutí žaloby Nejvyšší správní soud považuje rovněž upozornění stěžovatele na to, že nebyl soudem v řízení o žalobě poučen o možnosti požádat o ustanovení zástupce.

Dle § 35 odst. 8 s. ř. s. „*navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*“ (důraz doplněn). Rozsah poučovací povinnosti soudu je pak zakotven v § 36 odst. 1 s. ř. s.: „*Účastníci mají v řízení rovné postavení. Soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a poskytnout jim poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu*“. Ustanovení § 2 pak obsahuje smysl a účel správního soudnictví, kterým je poskytování ochrany veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob.

Rozsahem poučovací povinnosti v souvislosti s možností ustanovení zástupce se Nejvyšší správní soud zabýval již v rozsudku ze dne 14. 4. 2005, č. j. 6 Ads 13/2004 - 20, publikovaném pod č. 616/2005 Sb. NSS. V tomto rozsudku Nejvyšší správní soud konstatoval následující: „*Poučovací povinnost soudu ve správním soudnictví (§ 36 odst. 1 s. ř. s.) vychází z požadavku, aby tato povinnost nastoupila v konkrétní procesní situaci, to je vyjádřeno podmínkou „aby v řízení neutrpěli újmu“.* Poučovací povinnost o procesních právech tedy nespočívá v paušálním poučování jakéhokoli pisatele podání o souhrnu všech jeho případných procesních práv, za situace, kdy často není jasné, zda se pisatel vůbec chce obrátit na soud. Žalobu ve správním soudnictví lze totiž podat i u správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal (§ 72 odst. 1 s. ř. s.). ...Nedostatek právního vzdělání obecně ovšem není důvodem pro ustanovení zástupce účastníku řízení; k tomu je třeba splnění dvou podmínek: nedostatečnost finančních prostředků a potřeba ochrany práv - obě podmínky se váží subjektivně k účastníkovi a jsou soudem zkoumány. Motiv, proč účastník preferuje v řízení zastoupení, případně zastoupení advokátem, mohou být různé a je nepochybně na každém, kdo se obrací na soud, aby zvolil vlastní procesní postup v řízení včetně odpovědnosti za to, zda v řízení vystupuje sám, nebo za pomoci zástupce, event. odpovědnosti za jeho volbu. V občanském řízení soudním platí poněkud odlišná úprava § 30 odst. 1 o. s. ř., který předvídá od 1. 1. 2001 povinnost soudu udělit poučení o možnosti ustanovit zástupce pro řízení soudem, ovšem za podmínky, že jde o účastníka, jenž splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků - tedy rovněž se nejedná o paušální povinnost poučovat každého pisatele podání, že mu soud může ustanovit zástupce ex offio, ale jen toho, u něhož jsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků - tato skutečnost se **obvykle** zjistí za situace, kdy účastník takové osvobození žádá. Navíc z podání, které stěžovatel adresoval žalované a nazval je „odvolání“, je **zcela zřetelná schopnost stěžovatele formulovat své výhrady vůči správnímu aktu**. Z tohoto podání však nebylo vůbec patrné, o jaké rozhodnutí se jedná, nebylo k návrhu připojeno, kdy bylo doručeno apod., takže soud byl povinen stěžovatele vyzvat k odstranění vad tohoto podání, aby vůbec zjistil, zda se stěžovatel chce soudit. Zákonný pokyn § 36 odst. 1 s. ř. s., jenž soud vede k udělení poučení v rozsahu, který zajistí, aby v řízení účastník neutrpěl újmu, podle přesvědčení Nejvyššího správního soudu **vyžaduje vždy konkrétní úvahu soudu o konkrétní procesní situaci**. Roli zde hraje i to, že v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu není povinnost být zastoupen advokátem, například na rozdíl od řízení o kasační stížnosti. **Pokud by totiž nedostatek právního zastoupení mohl vést k odmítnutí návrhu, za této situace je zcela na místě ve výzvě soudu k odstranění takového nedostatku udělit i poučení o**

možnosti ustanovit právního zástupce soudem. O tuto situaci se však v projednávané věci *nejedná*“ (důraz doplněn).

Závěry z tohoto rozsudku Nejvyššího správního soudu lze ve zkratce shrnout takto. Za prvé, k ustanovení zástupce účastníku řízení je třeba splnění dvou zákonných podmínek: nedostatečnost finančních prostředků a potřeba ochrany práv. Za druhé, rozsah poučovací povinnosti soudu o procesních právech v soudním řízení správním (§ 36 odst. 1 s. ř. s.) je dán újmou, která by mohla postihnout účastníka řízení; to platí i o povinnosti poučit účastníka řízení o možnosti ustanovit zástupce pro řízení soudem (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za třetí, pokud by nedostatek právního zastoupení mohl vést k odmítnutí návrhu (žaloby), je zcela na místě ve výzvě soudu k odstranění takového nedostatku udělit i poučení o možnosti ustanovit právního zástupce soudem.

V projednávané věci již z podání stěžovatele před krajským soudem bylo zřejmé, že (1) má pouze velmi omezenou schopnost formulovat své námitky vůči žalobou napadenému rozhodnutí, tedy schopnost domáhat se samostatně v řízení před soudem svých práv, že (2) právě vzhledem k těmto omezením byl stěžovatel vystaven riziku, že bude jeho žaloba odmítnuta, že tedy v řízení před soudem utrpí vážnou újmu spočívající v tom, že mu možnost meritorního přezkoumání správního rozhodnutí, které se nepochybně dotýká jeho subjektivních práv, bude odeprána, přičemž (3) nebylo vyloučeno, že stěžovatel jakožto důchodce (jak uvedl v žalobě) bude z hlediska svých osobních a majetkových poměrů splňovat podmínky pro ustanovení zástupce. Ve všech těchto aspektech se tak projednávaná kauza liší od věci, o které rozhodl Nejvyšší správní soud ve výše zmíněném rozsudku ze dne 14. 4. 2005, č. j. 6 Ads 13/2004 - 20. Nejvyšší správní soud je tudíž toho názoru, že vzhledem ke konkrétní procesní situaci byl krajský soud povinen v usnesení ze dne 12. 6. 2007, č. j. 31 Ca 50/2007 - 69, ve kterém stěžovatele vyzval, aby doplnil svou žalobu, stěžovatele zároveň poučit o tom, že může požádat o ustanovení zástupce soudem podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Takovýto postup vyžaduje § 36 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 2 a § 35 odst. 8 téhož zákona.

III. c)

Dalšími námitkami uplatněnými v kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud nezabýval, neboť – jak bylo zmíněno již výše – je-li kasační stížností napadeno usnesení o odmítnutí žaloby, přicházejí pro stěžovatele v úvahu z povahy věci pouze kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. spočívající v tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu.

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, nezbyvá mu tedy, než v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. V něm bude Krajský soud v Brně vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

IV.

Náklady řízení

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 22. ledna 2009

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu